

Najważniejsze kompetencje uczniów i ich miejsce w systemach edukacji.

Wnioski z raportu *Rozwijanie kompetencji
kluczowych w szkołach w Europie*

Beata Płatos

Aby młodzi ludzie byli odpowiednio przygotowani do wejścia na dzisiejszy rynek pracy, w programach nauczania powinny znaleźć się kompetencje informatyczne, umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencje obywatelskie. Tymczasem z nowego raportu Eurydice dla Komisji Europejskiej wynika, że szkoły nie poświęcają wystarczającej uwagi tym umiejętnościom.

Osiem kluczowych kompetencji w procesie uczenia się przez całe życie zdefiniowano na szczepku UE w 2006 r. Obejmują one: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresję kulturową.

Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw. Uznano, że właśnie one mają fundamentalne znaczenie dla każdego obywatela społeczeństwa opartego na wiedzy – zapewniają wartość dodaną dla rynku pracy, spójność społeczną i aktywne obywatelstwo, oferując elastyczność i zdolność adaptacji. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności społeczeństw, a ponadto mają wpływ na motywację i zadowolenie pracowników.

Koncepcja kompetencji kluczowych nabiera w ostatnich latach w Europie coraz większego znaczenia. Ogłoszona w listopadzie 2012 r. przez Komisję Europejską strategia pod hasłem *Nowe podejście do edukacji* wyraźnie wskazuje na potrzebę zmian w systemach kształcenia i szkolenia, by były

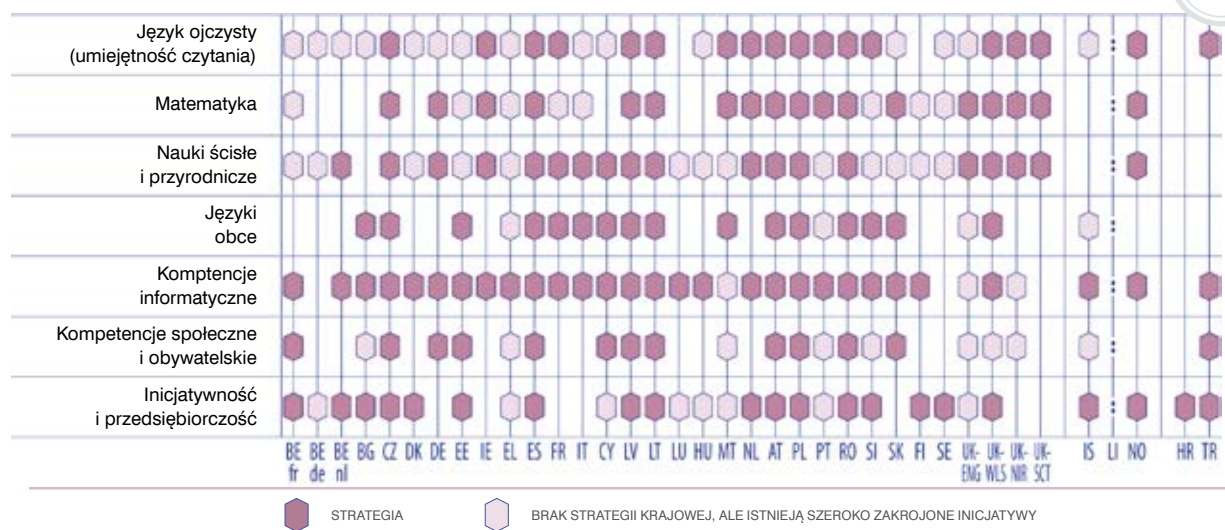
one w stanie zapewnić młodym ludziom rozwój umiejętności i kompetencji, których wymaga się obecnie od pracowników, a które nie zawsze w odpowiednim stopniu udaje się zdobyć w procesie edukacji. W sytuacji, gdy wskaźnik bezrobocia wśród młodzieży w Unii Europejskiej wynosi około 23 proc., przy ponad 2 mln nieobsadzonych miejsc pracy, pytanie o kompetencje kluczowe powraca.

W raporcie Eurydice *Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy*, który wsparł pracę nad nową strategią, przedstawiono postępy w nauczaniu sześciu z ośmiu opisanych wyżej kompetencji kluczowych w systemach edukacji w krajach Europy (pominięte zostały umiejętności uczenia się oraz świadomości i ekspresji kulturalnej). Poniżej kilka wniosków z raportu.

Wszystkie kraje wspierają rozwój kompetencji kluczowych

Wszystkie kraje europejskie w odpowiedzi na bieżące potrzeby społeczne odnotowały wyraźny postęp w uwzględnianiu kluczowych umiejętności w regulacjach prawnych oraz w programach nauczania. Niemniej jednak nadal pozostaje przed nami wiele wyzwań (Rysunek 1).

Rysunek 1.

Występowanie krajowych strategii promujących kompetencje kluczowe w kształceniu ogólnym (szkolnictwo podstawowe i średnie), 2011/2012
 źródło: Eurydice

Umiejętności podstawowe i przekrojowe nie są traktowane jako równie ważne

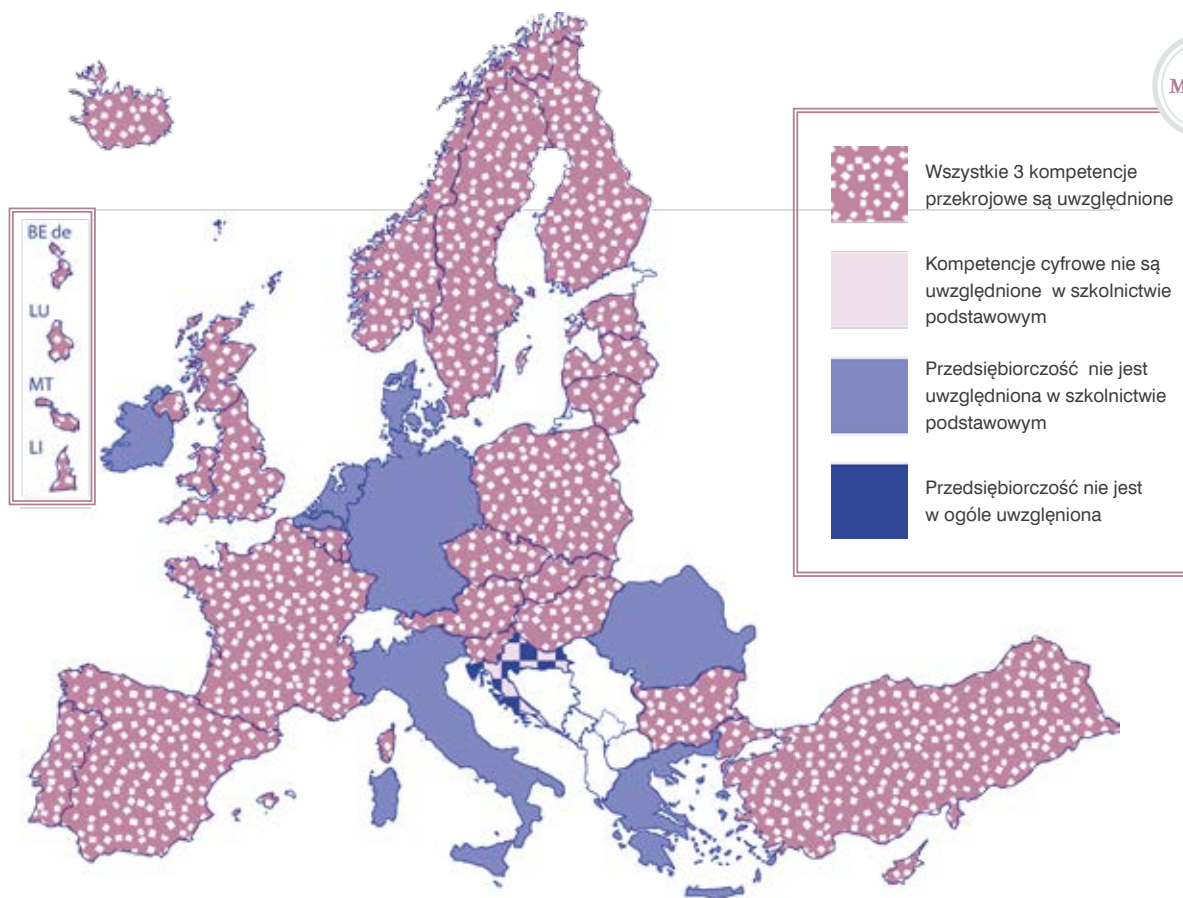
Kompetencje kluczowe to zarówno umiejętności podstawowe, jak i przekrojowe. O ile status umiejętności podstawowych (czytanie, matematyka, nauki ścisłe i przyrodnicze oraz umiejętności posługiwania się językiem obcym) jest już mocno ugruntowany w edukacji, to – jak wynika z raportu – szkoły nie poświęcają wystarczającej uwagi umiejętnościom o charakterze ogólnym (przekrojowym).

Testowanie kompetencji informatycznych, obywatelskich i związanych z przedsiębiorczością nadal pozostaje wyzwaniem dla szkół. Przyczyną tej sytuacji są częściowo trudności w dokonywaniu oceny umiejętności przekrojowych. Testy i egzaminy zewnętrzne koncentrują się przeważnie na umiejętnościach podstawowych (szczególnie czytaniu i matematyce), a często pomijają umiejętności przekrojowe. Testowanie umiejętności przekrojowych, które są często zintegrowane z różnymi

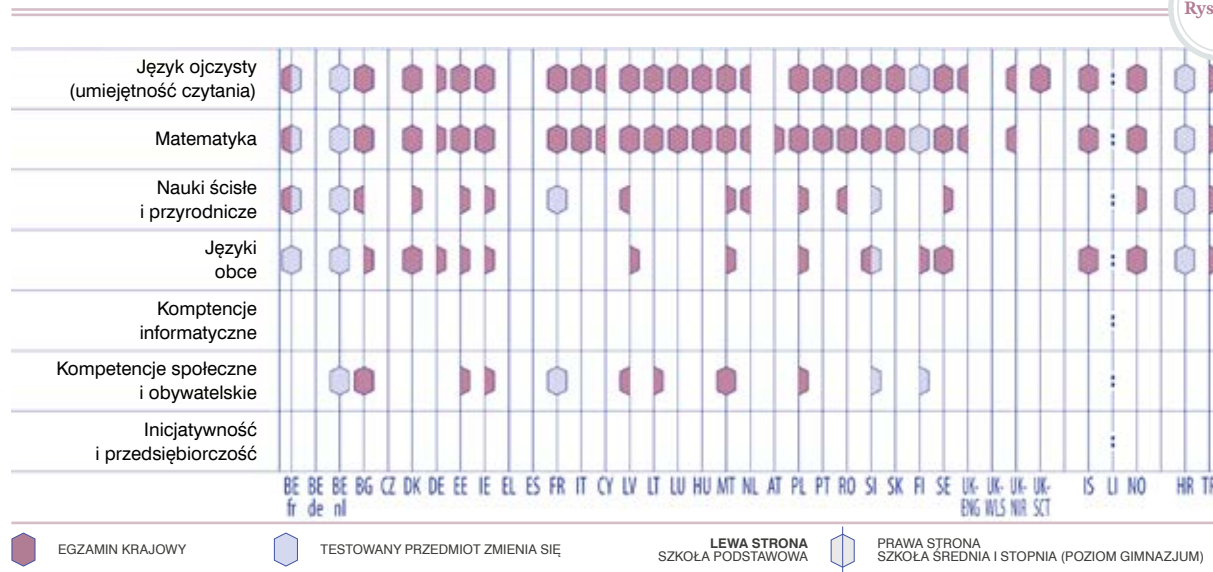
przedmiotami, stanowi odrębne wyzwanie. Jak wynika z raportu, jedynie 11 państw europejskich (Belgia – Wspólnota Flamandzka, Bułgaria, Estonia, Irlandia, Francja, Łotwa, Litwa, Malta, Polska, Słowenia i Finlandia) wypracowało dotychczas standardowe procedury oceny kompetencji obywatelskich (takich jak np. rozwijanie krytycznego myślenia i aktywny udział w życiu szkoły i społeczności), a żadne z 31 państw, które wzięły udział w badaniu, nie stworzyło systemu oceny umiejętności w zakresie przedsiębiorczości czy kompetencji informatycznych (Mapa 1.).

Potrzeba wsparcia dla rozwoju umiejętności przekrojowych

Umiejętności przekrojowe w porównaniu z umiejętnościami podstawowymi są także rzadziej nauczane w ramach odrębnych przedmiotów. W większości krajów włącza się je do programów innych przedmiotów lub są realizowane

źródło: Eurydice

Kompetencje kluczowe oceniane w ramach krajowych egzaminów zewnętrznych (szkolnictwo podstawowe i poziom gimnazjum), 2011/2012
źródło: Eurydice

w ramach celów ogólnych, a co za tym idzie, nauczyciele dzielą się odpowiedzialnością za ich nauczanie.

Mimo to nadal zaskakująco rzadko włącza się kompetencje informatyczne do programów nauczania matematyki, przedmiotów naukowo-technicznych i języków obcych.

Z raportu wynika, że włączenie kompetencji o charakterze ogólnym (w tym informatycznych, umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji obywatelskich) do programów nauczania podstawowych przedmiotów będzie wymagać od szkół przede wszystkim zmiany sposobu nauczania, a także ustanowienia powszechnie uznawanych efektów uczenia się oraz odpowiednich metod oceny (Rysunek 2.).

Mimo że kraje poczyniły postępy w nauczaniu umiejętności podstawowych, nadal obserwuje się niski poziom osiągnięć uczniów w tym zakresie. Wyniki te stawiają pod znakiem zapytania nie tylko efektywność nauczania i uczenia się, ale całych systemów edukacji. Co istotne, tylko w nielicznych krajach odnotowano wzrost wsparcia dla uczniów osiągających słabe wyniki.

Europa nadal odczuwa braki w umiejętnościach w dziedzinie matematyki, nauk ścisłych i przyrodniczych oraz technologii. Liczba absolwentów w tych dziedzinach (MST – *Maths, Science and Technology*) w Europie wzrosła w ostatniej dekadzie, ale ogólny odsetek absolwentów

kierunków tych dyscyplin spada w porównaniu z odsetkiem absolwentów innych kierunków. Braki w umiejętnościach w dziedzinie MST są obecnie postrzegane jako zagrożenie dla współczesnej, opartej na technologii i nauce, gospodarki. W związku z tym większość krajów europejskich przyjęła jako priorytet zwiększanie liczby absolwentów w dziedzinach MST. Działania zachęcające uczniów i studentów do wyboru kariery w tych dziedzinach są podejmowane już na poziomie edukacji szkolnej. Również błędne przekonanie o braku szczególnej przydatności wykształcenia w dziedzinie MST do dalszej kariery zawodowej wymaga interwencji. Studenci często nie wybierają tych kierunków studiów, myśląc, że nie oferują one szerokiej możliwości kariery zawodowej. Specjalistyczne doradztwo zawodowe oraz wsparcie i poradnictwo dla uczniów szkół średnich może być jednym z możliwych rozwiązań tego problemu. Ten typ poradnictwa jest dotychczas dostępny tylko w połowie krajów europejskich.

Beata Płatos

Absolwentka filologii angielskiej UW. Od 2008 r. pracuje w Krajowym Biurze Europejskiej Sieci Informacji o Edukacji – Eurydice w FRSE. Zajmuje się analizą zagadnień z dziedziny europejskiej edukacji i terminologii edukacyjnej.